

BRIEF REPORT

ΕΙΚΟΝΑ ΣΩΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΚΑΡΚΙΝΟΣ ΣΕ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΕΦΗΒΟΥΣ

Ευαγγελή Πετρούδη

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών: Εξειδικευμένη κλινική Νοσηλευτική. Νοσηλευτική, Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

In English

BODY IMAGE AND CANCER IN CHILDREN AND ADOLESCENTS

Evaggeli Petroudi

MSc in Applied Clinical Nursing. Nursing, University of West Attica

E-mail: liapetr84@gmail.com

DOI: 10.5281/zenodo.11033221

Cite as: Petroudi, E. (2023). *BODY IMAGE AND CANCER IN CHILDREN AND ADOLESCENTS*. In *Perioperating Nursing (GORNA)* (Vol. 12, Number 2, pp. 221–223). Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.11033221>

Ο καρκίνος σε παιδιά και εφήβους αποτελεί ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα υγείας στον κόσμο. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, μετά τα ατυχήματα, ο καρκίνος είναι η δεύτερη κύρια αιτία θανάτου σε παιδιά ηλικίας 1 έως 14 ετών. Σύμφωνα με στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας, περίπου 400.000 παιδιά και έφηβοι ηλικίας 0-19 ετών διαγιγνώσκονται με καρκίνο κάθε χρόνο. Η συχνότητα του καρκίνου στις ανεπτυγμένες χώρες κυμαίνεται από 110 έως 150 παιδιά ανά εκατομμύριο. Στην Ευρώπη, 15.000 νέες περιπτώσεις καρκίνου διαγιγνώσκονται ετησίως σε παιδιά ηλικίας 0 έως 14 ετών και 20.000 περιπτώσεις σε εφήβους και νεαρούς ενήλικες ηλικίας 15-24 ετών.¹

Η παιδιατρική ογκολογία είναι ένας πολλά υποσχόμενος εξειδικευμένος τομέας όσον αφορά στη θεραπεία και την επιβίωση από απειλητικές για τη ζωή ασθένειες.^{2,3} Σε χώρες υψηλού εισοδήματος περισσότερο από το 80% των παιδιών με καρκίνο θεραπεύονται ενώ το 15–45% θεραπεύεται στις χώρες χαμηλού και μεσαίου εισοδήματος.¹ Για παράδειγμα, στη Σουηδία, ο αριθμός των επιζώντων από καρκίνο παιδικής ηλικίας είναι περίπου 11.000.⁴

Παρά τα αυξανόμενα ποσοστά επιβίωσης, τα παιδιά και οι έφηβοι επιζώντες από καρκίνο διατρέχουν υψηλό κίνδυνο εμφάνισης δυσμενών εκβάσεων στην υγεία κατά τη διάρκεια της ζωής τους. Δημογραφικοί και οικονομικοί παράγοντες, όπως το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, το γυναικείο φύλο και το χαμηλό εισόδημα έχουν συσχετιστεί με δυσμενή κατάσταση υγείας και ψυχικές διαταραχές. Επιπλέον, οι επιζώντες βιώνουν έντονους φόβους για την επανεμφάνιση της ασθένειας και το μέλλον τους ενώ έχει βρεθεί συσχέτιση μεταξύ της εικόνας σώματος των επιζώντων και των ανησυχιών που σχετίζονται με την υγεία.⁴⁻⁶

Πράγματι, η εικόνα του σώματος είναι σημαντική για την υγιή μετάβαση των παιδιών και των εφήβων στην ενήλικη ζωή. Η εικόνα σώματος είναι μια σύνθετη και πολυδιάστατη έννοια, η οποία περιλαμβάνει στάσεις, σκέψεις, πεποιθήσεις και συμπεριφορές που συσχετίζονται με το σώμα και τον εαυτό κάθε ατόμου. Η ανάπτυξη της εικόνας σώματος είναι ένα από τα βασικά ζητήματα της παιδικής ηλικίας και της εφηβείας, με επιπτώσεις στην ταυτότητα του εαυτού και τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις. Ένα από τα κύρια αναπτυξιακά θέματα της μέσης παιδικής ηλικίας (6–12 ετών) περιλαμβάνει την θετική

αυτοεκτίμηση και αυτοεικόνα. Από τη μέση παιδική ηλικία έως την εφηβεία και τη νεαρή ενήλικη ζωή, το ιδανικό σώμα (ενσωματώνοντας κανόνες για την εικόνα του σώματος και τα όρια του σώματος) υφίσταται έναν εκπληκτικό αριθμό μετασχηματισμών. Στο στάδιο της πρώιμης εφηβείας (10-13 ετών), η εικόνα σώματος χαρακτηρίζεται από αυτοσυνείδηση και προσαρμογή στις αλλαγές της εφηβείας. Στο στάδιο της μέσης εφηβείας (14-16 ετών), η εικόνα του σώματος μπορεί να επηρεασθεί από πειράματα με διαφορετικές εικόνες. Στο στάδιο της όψιμης εφηβείας (17-20 έτη), όπου συμβαίνει η αποδοχή της εικόνας του σώματος, αρχίζει να αναδύεται η προσωπικότητα κάθε εφήβου. Στην περίπτωση παιδιών και εφήβων με καρκίνο, στα ανωτέρω ζητήματα προστίθενται επιπλέον προβλήματα εικόνας του σώματος, τα οποία περιπλέκονται περαιτέρω από τη θεραπεία του καρκίνου.⁷

Ο άμεσος αντίκτυπος της θεραπείας στο σώμα και οι συνέπειες (ορατές ή αόρατες), όπως ουλές από τη χειρουργική επέμβαση, ακρωτηριασμοί ή ενδοκρινικά προβλήματα επηρεάζουν την ψυχοσεξουαλική ανάπτυξη και την εικόνα του σώματος των επιζώντων-παιδιών και εφήβων. Ειδικότερα, η απώλεια μαλλιών, η παρουσία κεντρικού φλεβικού καθετήρα, η φαρμακευτική αγωγή, οι αλλαγές σωματικού βάρους, η απώλεια ελέγχου της εικόνας του σώματος, ο φόβος του θανάτου και η αδυναμία να παρευρίσκονται με φίλους είναι οι μεγαλύτερες ανησυχίες που μπορεί να αποβούν καταστροφικές για την εικόνα εαυτού παιδιών και εφήβων. Εν συνεχεία, η κακή εικόνα σώματος και η αντίληψη του σώματος ως «πηγή» άγχους και πόνου οδηγούν σε χαμηλή αυτοεκτίμηση και επηρεάζουν την ικανότητα δημιουργίας υγιών σχέσεων με τους συνομηλίκους. Είναι σπουδαίο να τονισθεί ότι, η υγιής εικόνα σώματος έχει σημασία κατά την εφηβεία, η οποία είναι μια κρίσιμη αναπτυξιακή περίοδος που χαρακτηρίζεται από προκλήσεις όπως η αυτονομία, οι σχέσεις με τον πρώτο σύντροφο και η σεξουαλικότητα.^{1,4,6-8}

Η κατανόηση του αντίκτυπου του παιδικού καρκίνου στην εικόνα σώματος είναι κρίσιμη για την καθοδήγηση στρατηγικών υποστήριξης και μείωσης των συνεπειών στην ψυχοκοινωνική ευημερία των επιζώντων. Οι επαγγελματίες υγείας θα πρέπει να αναγνωρίζουν την ανησυχία για την εικόνα του σώματος και να εξετάζουν το πρόβλημα κατά την παρακολούθηση της φροντίδας. Οι ανησυχίες για την εικόνα του σώματος θεωρούνται πιθανό εμπόδιο για την επιτυχή κοινωνική επανένταξη μετά τη θεραπεία του καρκίνου.

Πρόσθετη στήριξη και συμβουλευτική από μια διεπιστημονική ομάδα μπορεί να βοηθήσει τους επιζώντες να μειώσουν τις ανησυχίες για την εικόνα του σώματος. Κάθε παρέμβαση έχει ιδιαίτερη σημασία, διότι η ανεπιθύμητη εικόνα σώματος σχετίζεται με συναισθηματική επιβάρυνση στους επιζώντες από καρκίνο της παιδικής ηλικίας.^{6,9,10}

Σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η παροχή συμβουλευτικής φροντίδας, καθώς και η ταυτότητα του παιδιατρικού ασθενούς μαζί με τα θρησκευτικά πιστεύω του ίδιου και της οικογένειάς του.¹¹⁻¹⁴ Ερευνητικά εργαλεία σχετικά με την κοινωνική στήριξη και καθοδήγηση μπορούν να αναπτυχθούν περαιτέρω στο μέλλον προκειμένου να αυξηθεί η ικανότητα των παιδιών και των εφήβων με καρκίνο να αντιμετωπίσουν και να αποδεχθούν την αλλαγή της εικόνας σώματος, μειώνοντας τη συναισθηματική επιβάρυνση.⁷

Ολοκληρώνοντας, οι Lee και συν.,⁷ προτείνουν στους επαγγελματίες υγείας τις εξής οδηγίες αναφορικά με την εικόνα σώματος σε παιδιά και εφήβους με καρκίνο:

- Προσεκτική ακρόαση και σεβασμό στις σκέψεις και τις ανάγκες τους σχετικά με τις αλλαγές της εικόνας του σώματος
- Αξιολόγηση της συναισθηματικής υποστήριξης και του επιπέδου κοινωνικής υποστήριξης που απαιτείται για την αποδοχή της εικόνας σώματος
- Κατανόηση της σπουδαιότητας που αποδίδουν στην επιστροφή στην καθημερινή ζωή και προτροπή αυτής της επιστροφής
- Ενθάρρυνση να αντιμετωπίσουν, να προσαρμοστούν και να αποδεχτούν τις αλλαγές της εικόνας του σώματος
- Βοήθεια να αναπτύξουν στρατηγικές αντιμετώπισης, όπως τρόπους να καταπολεμήσουν τις αλλαγές στη φυσική εμφάνιση και την περιέργεια των άλλων προσώπων
- Ενθάρρυνση να εκφράσουν τα προβλήματα στις διαπροσωπικές τους αλληλεπιδράσεις, διδάσκοντάς τους επικοινωνιακές δεξιότητες
- Παροχή βοήθειας να ανασυγκροτήσουν έναν νέο τρόπο ζωής
- Συζήτηση για τις απόψεις και τα συναισθήματά τους σχετικά με τις αλλαγές στην εμφάνιση και παροχή βοήθειας να αναγνωρίσουν τα πλεονεκτήματά τους

- Ενθάρρυνση να σκέφτονται θετικά, συζητώντας τα σχέδια τους για το μέλλον.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Lewandowska A, Zych B, Papp K, Zrubcová D, Kadučáková H, Šurpínová M, Apay SE, Nagórska M. Problems, Stressors and Needs of Children and Adolescents with Cancer. *Children (Basel)*. 2021;8(12):1173.
2. Stenmarker M, Enskär K, Björk M, Pinkava M, Rolander B, Golsäter M. Childhood Cancer Survivors: Self-Reported Quality of Life during and after the Cancer Trajectory. *Asia Pac J Oncol Nurs*. 2020;7(4):336-345.
3. Robison LL, Hudson MM. Survivors of childhood and adolescent cancer: life-long risks and responsibilities. *Nat Rev Cancer*. 2014;14(1):61-70.
4. Stenmarker M, Björk M, Golsäter M, Enskär K. Everyday life during the childhood cancer trajectory-childhood cancer survivors' descriptions of the role of caring support. *Front Rehabil Sci*. 2023;4:1098933.
5. Belle FN, Sláma T, Schindera C, Diesch-Furlanetto T, Kartal-Kaess M, Kuehni CE, Mader L. Body image in adolescent survivors of childhood cancer: The role of chronic health conditions. *Pediatr Blood Cancer*. 2022;69(11):e29958.
6. Saris LMH, Vlooswijk C, Kaal SEJ, Nuver J, Bijlsma RM, van der Hulle T, Kouwenhoven MCM, Tromp JM, Lalisang RI, Bos MEMM, van der Graaf WTA, Husson O. A Negative Body Image among Adolescent and Young Adult (AYA) Cancer Survivors: Results from the Population-Based SURVAYA Study. *Cancers (Basel)*. 2022;14(21):5243.
7. Lee MY, Mu PF, Tsay SF, Chou SS, Chen YC, Wong TT. Body image of children and adolescents with cancer: a metasynthesis on qualitative research findings. *Nurs Health Sci*. 2012;14(3):381-390.
8. Kyritsi H, Mantziou V, Papadatou D, Evagellou E, Koutelekos J, Polikandrioti M. Self-concept of children and adolescents with cancer. *Health science Journal*. 2007;1(3).
9. Janssen SHM, van der Graaf WTA, van der Meer DJ, Manten-Horst E, Husson O. Adolescent and Young Adult (AYA) Cancer Survivorship Practices: An Overview. *Cancers (Basel)*. 2021;13(19):4847.
10. Brierley ME, Sansom-Daly UM, Baenziger J, McGill B, Wakefield CE. Impact of physical appearance changes reported by adolescent and young adult cancer survivors: A qualitative analysis. *Eur J Cancer Care (Engl)*. 2019;28(4):e13052.
11. Koutelekos I. Counselling in health care. *Perioperative Nursing (GORNA)*. 2015, 4(2):47-49.
12. Koutelekos I, Polikandrioti M. Identification of pediatric patient. *Rostrum of Asclepius/Vima tou Asklipiou*. 2012; 11(3):319-329.
13. Koutelekos I. Rights of pediatric patient. *Rostrum of Asclepius/Vima tou Asklipiou*. 2013; 12(1):47-55.
14. Koutelekos I, Gerogianni G. Religiousness in hospitals. *Rostrum of Asclepius/Vima tou Asklipiou*. 2011; 10(4):480-489.